

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ**

«___» «_____» 2016 թվականի N -----Ն

**ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ
ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ 2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 24-Ի N 164-Ն ՈՐՈՇՈՒՄՆ ՈՒԺԸ
ԿՈՐՑՐԱԾ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ**

Ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության ընտանեկան օրենսգրքի 109-րդ հոդվածի 2-րդ մասով Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը **որոշում է.**

1. Հաստատել խնամակալության և հոգաբարձության մարմինների կանոնադրությունը՝ համաձայն հավելվածի:

2. Ուժը կորցրած ճանաչել Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2011 թվականի փետրվարի 24-ի «Խնամակալության և հոգաբարձության մարմինների կանոնադրությունը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2006 թվականի հունիսի 22-ի N 922-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N 164-Ն որոշումը:

3. Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարին՝ վեցամսյա ժամկետում մշակել և հաստատել խնամակալության և հոգաբարձության մարմիններին կից գործող խնամակալության և հոգաբարձության հանձնաժողովների գործունեության վերաբերյալ մեթոդական ուղեցույց:

4. Սույն որոշումն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակմանը հաջորդող օրվանից:

Կ Ա Ն Ո Ն Ա Դ Ր ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀՈԳԱԲԱՐԾՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ

I. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

1. Խնամակալության և հոգաբարձության մարմինները սահմանվում են օրենքով, իրականացնում են Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ իրենց վերապահված լիազորություններ ու կրում են Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված պարտականություններ:

2. Խնամակալության և հոգաբարձության մարմինները համայնքների ղեկավարներն են: Երևանում քաղաքապետի անունից խնամակալության և հոգաբարձության մարմինն վերապահված լիազորություններն իրականացնում են Երևանի վարչական շրջանների ղեկավարները:

3. Խնամակալության և հոգաբարձության մարմիններն իրենց գործունեության ընթացքում ղեկավարվում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ, Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքով, Հայաստանի Հանրապետության ընտանեկան օրենսգրքով, «Երեխայի իրավունքների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով, «Սոցիալական աջակցության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով, Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով, սույն կանոնադրությամբ և այլ իրավական ակտերով:

4. Խնամակալության և հոգաբարձության մարմիններն իրենց իրավասությունների շրջանակներում համագործակցում են մարզպետարանների, իսկ Երևանում՝ Երևանի քաղաքապետարանի, սոցիալական աջակցության տարածքային գործակալությունների (բաժինների), զբաղվածության տարածքային կենտրոնների, բժշկասոցիալական փորձաքննական հանձնաժողովների, ուսումնական հաստատությունների, առողջապահական հիմնարկների, Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանության տարածքային մարմինների, հասարակական կազմակերպությունների, երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատությունների, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2015 թվականի սեպտեմբերի 10-ի N 1044-Ն որոշմամբ սահմանված միջգերատեսչական սոցիալական համագործակցության մյուս կողմերի հետ:

5. Խնամակալության և հոգաբարձության մարմիններն երեխաների պաշտպանությանն ուղղված պետական քաղաքականության, իրավական ակտերի և փաստաթղթերի վերաբերյալ մեթոդական պարզաբանումներ և ուղեցույցների

վերաբերյալ խորհրդատվություն, աջակցություն և տեղեկատվություն ստանում են Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունից: Խնամակալության և հոգաբարձության մարմիններն անհրաժեշտ խորհրդատվություն, աջակցություն և տեղեկատվություն կարող են ստանալ նաև մարզպետարաններից, իսկ Երևանում՝ Երևանի քաղաքապետարանից, ինչպես նաև մասնագիտական համապատասխան որակավորում ունեցող անհատ փորձագետներից և այդ ոլորտում գործունեություն իրականացնող հասարակական կազմակերպություններից և հիմնադրամներից:

6. Խնամակալության և հոգաբարձության մարմինները կարող են բողոքարկվել Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

7. Խնամակալության և հոգաբարձության մարմինները և դրանց կից ստեղծված հանձնաժողովի անդամներն իրենց վրա դրված պարտականությունները չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու դեպքում ենթարկվում են պատասխանատվության՝ օրենքով սահմանված կարգով:

II. ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀՈԳԱԲԱՐԶՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ

8. Խնամակալության և հոգաբարձության մարմիններին կից ստեղծվում է խնամակալության և հոգաբարձության հանձնաժողով (այսուհետ՝ հանձնաժողով), որի կազմում ընդգրկվում են երեքից մինչև ինն անձ: Խնամակալության և հոգաբարձության հանձնաժողով ստեղծելու և հանձնաժողովի անհատական կազմը հաստատելու մասին որոշումը համայնքի ղեկավարի ներկայացմամբ հաստատում է համայնքի ավագանին: Խնամակալության և հոգաբարձության հանձնաժողովի անդամներն իրենց կազմից ընտրում են հանձնաժողովի նախագահ և հանձնաժողովի քարտուղար:

9. Հանձնաժողովը գործում է հասարակական հիմունքներով՝ բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի:

10. Հանձնաժողովի կազմում ընդգրկվում են մարզպետարանների (Երևանում՝ Երևանի քաղաքապետարանի) աշխատակազմի ընտանիքի, կանանց և երեխաների իրավունքների պաշտպանության բաժինների, սոցիալական աջակցության տարածքային գործակալությունների (բաժինների) աշխատողներ, համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի համայնքային ծառայողներ, բուժաշխատողներ, համայնքի մանկավարժներ, հոգեբաններ, սոցիալական աշխատանքի մասնագետներ և իրավաբաններ, ինչպես նաև հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ (համաձայնությամբ):

11. Հանձնաժողովի անդամները պարտավոր են, որպես հանձնաժողովի անդամ, իրենց պարտականություններն իրականացնելիս՝

1) պահպանել անձին վերաբերվող ամբողջ տեղեկատվության գաղտնիությունը և այդ տեղեկատվությունը հրապարակել կամ երրորդ անձանց, ներառյալ՝ զանգվածային

լրատվության միջոցներին փոխանցել կամ հայտնի դարձնել միայն Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ նախատեսված դեպքերում և կարգով.

2) բարեխղճորեն կատարել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության, միջազգային համաձայնագրերի (կոնվենցիաներ, դաշնագրեր), Հայաստանի Հանրապետության օրենքների և այլ իրավական ակտերի պահանջները.

3) ցուցաբերել հարգալից վերաբերմունք երեխաների, անգործունակ ճանաչված քաղաքացիների և այլ անձանց նկատմամբ և բացառել որևէ խտրական վերաբերմունքի դրսևորումը.

4) հարգել մարդու արժանապատվությունը՝ անկախ նրա ազգությունից, ռասայից, սեռից, լեզվից, դավանանքից, քաղաքական կամ այլ հայացքներից, սոցիալական ծագումից, գույքային կամ այլ դրությունից.

5) ղեկավարվել մարդասիրության, իրավահավասարության, արդարության և ազնվության սկզբունքներով.

6) լինել անաչառ և անկողմնակալ.

7) չօգտագործել իր պարտականությունների կատարման ընթացքում հայտնի դարձած տեղեկատվությունը՝ իր կամ երրորդ անձանց անձնական շահերի համար.

8) պահպանել բարոյական նորմերով ընդունված և սովորաբար կիրառվող էթիկայի կանոնները:

12. Սույն հավելվածի 11-րդ կետում նշված պարտականությունների հերթականությունը չի ընդգծում դրանց առաջնահերթությունը:

13. Հանձնաժողովի անդամները մասնակցում են հանձնաժողովի նիստերին, կարող են հարցեր ուղղել զեկուցողին, հանդես գալ առաջարկություններով, հայտնել իրենց դիրքորոշումը քննարկվող հարցերի վերաբերյալ: Հանձնաժողովի անդամը հանձնաժողովի ընդհանուր դիրքորոշումից տարբերվող դիրքորոշում ունենալու դեպքում կարող է գրավոր ներկայացնել իր հատուկ դիրքորոշումը քննարկվող հարցի վերաբերյալ, որը կցվում է տվյալ գործին:

14. Խնամակալության և հոգաբարձության հանձնաժողովի նիստը նախապատրաստելու և զեկուցմամբ հանդես գալու համար Հանձնաժողովի նախագահի կարգադրությամբ՝ հանձնաժողովի կազմից նշանակվում է հիմնական զեկուցող:

15. Հանձնաժողովում որոշումներն ընդունվում են քվեարկությամբ: Հանձնաժողովի յուրաքանչյուր անդամ ունի մեկ ձայնի իրավունք:

16. Հանձնաժողովի նիստերին կարող են ներկա գտնվել այն անձինք, ում վերաբերում է քննարկումը, նրանց օրինական ներկայացուցիչները և/կամ լիազորված անձինք, ինչպես նաև հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերում և կարգով:

Կյանքի դժվարին իրավիճակում գտնվող երեխաների պաշտպանության վերաբերյալ հանձնաժողովի նիստերին կարող են ներկա գտնվել նաև ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի (UNICEF) ներկայացուցիչները:

17. Խնամակալության և հոգաբարձության մարմինները հանձնաժողովի նիստի օրվանից առնվազն երեք օր առաջ տեղական ինքնակառավարման մարմնի գտնվելու վայրի (շենքի) հայտարարությունների տախտակին կամ շենքի այլ տեսանելի վայրում տեղեկատվություն են տեղադրում հանձնաժողովի նիստի օրվա, ժամի, վայրի (հասցե, սենյակ կամ դահլիճ) վերաբերյալ:

18. Հանձնաժողովի նիստերը արձանագրվում են, որի ապահովումը համարվում է հանձնաժողովի քարտուղարի պարտականությունը: Արձանագրությունը ստորագրում են նիստի մասնակից հանձնաժողովի անդամները: Նիստի արձանագրությունը կարող է տրամադրվել նիստի մասնակիցներին, ինչպես նաև նրանց լիազորված անձանց:

III. ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀՈԳԱԲԱՐԶՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՄՆՆԵՐԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

19. Խնամակալության և հոգաբարձության մարմնների խնդիրներն են՝

1) անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ քաղաքացիների, ինչպես նաև երեխաների իրավունքների և շահերի պաշտպանության ապահովումը:

2) երեխայի՝ ընտանիքում ապրելու ու դաստիարակվելու իրավունքի ապահովումը:

3) կյանքի դժվարին իրավիճակում գտնվող, այդ թվում՝ առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների իրավունքների և շահերի պաշտպանության ապահովումը, այդ թվում՝ նրանց հրատապ օգնության, անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև անհապաղ տեղավորման ապահովումը:

4) Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով նախատեսված այլ խնդիրներ:

IV. ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀՈԳԱԲԱՐԶՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՄՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹՆԵՐԸ

20. Խնամակալության և հոգաբարձության մարմինները Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերում և կարգով՝

1) սահմանում են՝

ա. խնամակալություն՝ տասնչորս տարին չլրացած անչափահասների, ինչպես նաև անգործունակ ճանաչված քաղաքացիների նկատմամբ,

բ. հոգաբարձություն՝ 14-18 տարեկան անչափահասների, ինչպես նաև սահմանափակ գործունակ ճանաչված քաղաքացիների նկատմամբ,

2) իրականացնում են՝

ա. երեխայի իրավունքների ու շահերի պաշտպանությունը՝ երեխայի կյանքին և առողջությանը վտանգ սպառնալու, ծնողների կամ նրանցից մեկի կողմից երեխային դաստիարակելու, կրթության տալու պարտականությունների չկատարման կամ ոչ պատշաճ կատարման կամ երեխայի դաստիարակությունից, նրանց իրավունքների և շահերի պաշտպանությունից ծնողների խուսափելու կամ ծնողական իրավունքների չարաշահման կամ երեխայի իրավունքների և շահերի խախտման այլ դեպքերում,

բ. համայնքի՝ առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների հաշվառումը՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով,

գ. խնամատար ծնողների ընտրությունը՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ նախատեսված պահանջների պահպանմամբ,

դ. «Սոցիալական աջակցության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 30-րդ հոդվածի 2-րդ մասով, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2015 թվականի սեպտեմբերի 25-ի N 1112-Ն որոշման թիվ 1 հավելվածի 14-րդ, 16-րդ, 60-րդ կետերով և թիվ 2 հավելվածի 65-րդ և 66-րդ կետերով սահմանված գործառույթները,

ե. խնամակալի կամ հոգաբարձուի պարտականությունները մինչև խնամակալ կամ հոգաբարձու նշանակելը,

զ. հսկողություն՝ խնամակալների և հոգաբարձուների գործունեության նկատմամբ՝ նրանց գործունեության պարբերական մշտադիտարկումների միջոցով,

է. վերահսկողություն՝ խնամատար ծնողների վրա դրված պարտականությունների կատարման նկատմամբ՝ այդ պարտականությունների կատարման պարբերական մշտադիտարկումների միջոցով,

ը. երեխայի դաստիարակությանը հավակնող անձի (անձանց) կյանքի պայմանների հետազոտություն՝ ելնելով երեխայի լավագույն շահի պաշտպանության սկզբունքից,

3) ապահովում են՝

ա. ընտանիքում դաստիարակվելու երեխայի իրավունքը՝ ծնողների բացակայության, նրանց ծնողական իրավունքներից զրկված լինելու և ծնողական հոգատարությունից զրկվելու այլ դեպքերում,

բ. երեխայի իրավունքների և շահերի պաշտպանությունը մինչև նրա տեղավորման հարցի լուծումը (կենսաբանական ընտանիք վերադարձնելը կամ խնամակալ կամ հոգաբարձու նշանակելը կամ խնամատար ընտանիքում տեղավորելը կամ որդեգրումը կամ բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատություն կամ շուրջօրյա լրիվ խնամք տրամադրող այլ կազմակերպություն ընդունվելը),

4) թույլատրում են՝

ա. հոգաբարձուին՝ 16 տարին լրացած խնամարկյալից առանձին ապրել, եթե դա բացասաբար չի անդրադառնա խնամարկյալի դաստիարակության, նրա իրավունքների և շահերի պաշտպանության վրա,

բ. ծնողական սահմանափակված իրավունքներով ծնողներին երեխայի հետ շփումը, եթե դա երեխայի վրա բացասական ազդեցություն չի ունենա,

գ. Խնամակալին՝ կնքել, իսկ հոգաբարձուին՝ համաձայնություն տալ կնքելու խնամարկյալի գույքի օտարման՝ ներառյալ փոխանակության կամ նվիրատվության, գույքը գրավ դնելու գործարքներ, որոնք հանգեցնում են խնամարկյալին պատկանող իրավունքներից հրաժարվելուն, նրա գույքը բաժանելուն կամ դրանից բաժիններ առանձնացնելուն կամ խնամարկյալի գույքի նվազեցմանը հանգեցնող ցանկացած այլ գործարքների, ինչպես նաև վարձակալության, այդ գույքն անհատույց օգտագործման հանձնելու գործարքներ,

5) բացահայտում են.

ա. առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների և այն չափահաս անձանց մասին տեղեկությունները, ովքեր ճանաչվել են անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ,

բ. ծնողների, ծնողական խնամքի բացակայության, ծնողական խնամքից զրկվելու այլ դեպքերը և ապահովում երեխայի՝ ընտանիքում ապրելու իրավունքի իրացումը,

գ. համայնքներում երեխայի ծննդյան փաստի՝ օրենքով սահմանված կարգով չգրանցման, ինչպես նաև երեխաների մահացության դեպքերը և դրա մասին իրազեկում մարզպետին (Երևանում՝ Երևանի քաղաքապետին), միաժամանակ նախաձեռնում դրանց պետական գրանցման գործընթացը,

դ. համայնքներում երեխաների թրաֆիքինգի կամ շահագործման դեպքերը և դրա մասին իրազեկում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազոր մարմնին,

6) հաշվի են առնում 10 տարին լրացած երեխայի կարծիքը՝ նրա իրավունքներին և շահերին առնչվող ցանկացած հարց քննարկելիս և որոշում կայացնելիս.

7) Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հաշվառում են մեղադրյալին, անչափահաս տուժողին, քաղաքացիական հայցվորին, կասկածյալին՝ վարելով հաշվառման մատյան, որն ի թիվս այլ տեղեկությունների ներառում է նաև անչափահասի անունը, ազգանունը, հայրանունը, ծննդյան օրը, ամիսը և տարին, բնակության վայրը, կարգավիճակը և դրա իրավական հիմքը.

8) ընտրում են առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաներին ընտանիքներում տեղավորելու ձևերը (խնամակալ, հոգաբարձու նշանակելը, խնամատար ընտանիքում խնամքի և դաստիարակության հանձնելը)՝ ելնելով երեխայի լավագույն շահի ապահովման սկզբունքից, ինչպես նաև ծնողական խնամքից զրկվելու որոշակի հանգամանքներից.

9) մասնակցում են՝

ա. դատարանում երեխաների որդեգրման հաստատմանը և որդեգրման վերացմանը վերաբերող գործերի քննությանը,

բ. երեխայից առանձին ապրող ծնողի ծնողական իրավունքների իրականացման հարցում ծագած կամ երեխայի դաստիարակության հետ կապված վեճերը քննող դատական նիստերին,

գ. դատարանում ծնողական իրավունքների սահմանափակման մասին գործերի քննությանը,

դ. դատարանում ծնողական իրավունքներից զրկելու մասին գործերի քննությանը,

ե. դատարանում ծնողական իրավունքների վերականգնման մասին գործերի քննությանը,

զ. դատարանում 16 տարեկան դարձած անչափահասին լրիվ գործունակ (էմանսիպացված) ճանաչելու մասին գործերի քննմանը՝ օրենքով սահմանված դեպքերում,

է. դատարանում երեխաների շահերի պաշտպանության նպատակով ժառանգության բաժանման վերաբերյալ համաձայնությունը կազմելուն կամ ժառանգությունը բաժանելու վերաբերյալ գործի դատաքննությանը,

ը. քրեական վարույթում՝ որպես մեղադրյալի, օրինական ներկայացուցիչ չունեցող անչափահաս տուժողի, քաղաքացիական հայցվորի, կասկածյալի օրինական ներկայացուցիչ.

10) աջակցում են՝

ա. խնամատար ընտանիքին՝ երեխայի կյանքի և դաստիարակության անհրաժեշտ պայմանների ստեղծման համար,

բ. երեխային՝ խնամատար ընտանիքում ինտեգրվելուն, ինչպես նաև երեխայի կենսաբանական ընտանիք վերադարձնելու գործընթացին,

գ. խնամակալներին և հոգաբարձուներին՝ խնամարկյալների խնամքի և դաստիարակության, նրանց հանգիստը կազմակերպելու գործում.

11) քննության են առնում խնամակալների և հոգաբարձուների գործողությունների կամ անգործության մասին դիմումներն ու բողոքները.

12) լուծում են ծնողների միջև երեխայի անվան, ազգանվան վերաբերյալ համաձայնության բացակայության հետևանքով առաջացած տարաձայնությունները.

13) քննարկում են ընտանիքի, կանանց և երեխաների, ինչպես նաև համայնքում առկա գենդերային հիմնախնդիրները.

14) նշանակում են քաղաքացու օգնական (պատրոն)՝ այն չափահաս գործունակ քաղաքացու խնդրանքով և համաձայնությամբ, որը վատառողջ լինելու պատճառով չի կարող ինքնուրույն իրականացնել ու պաշտպանել իր իրավունքները և կատարել պարտականությունները.

15) կատարում են համայնքում երեխաների իրավունքների և շահերի պաշտպանության վիճակի մշտադիտարկում՝ ընդհանուր առմամբ և համայնքում բնակվող այն ընտանիքների հայտնաբերում, որոնցում առկա է երեխայի իրավունքների կամ շահերի խախտման վտանգ և այդ ընտանիքներում ապրող երեխաների իրավիճակի հատուկ մշտադիտարկում՝ սոցիալական աջակցության գործակալության

կամ բաժնի, ինչպես նաև մարզպետարանների աշխատակազմի ընտանիքի, կանանց և երեխաների իրավունքների պաշտպանության բաժինների հետ համագործակցությամբ, ընդ որում մշտադիտարկման ժամկետները և հաճախականությունը սահմանվում են ըստ կարիքի՝ ելնելով իրավիճակից, որի մասին ամեն երեխայի համար ընդունվում է առանձին որոշում.

16) իրականացնում են աշխատանքներ երեխաների իրավունքների խախտումները և շահերի ոտնահարումները կանխարգելելու նպատակով՝ համայնքում երեխաների ու ծնողների հետ, ինչպես նաև խնամքի ու կրթական հաստատություններում իրազեկող հանդիպումների և միջոցառումների կազմակերպման և անցկացման միջոցով, այդ նպատակով համագործակցելով Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության, մարզպետարանների աշխատակազմի ընտանիքի, կանանց և երեխաների իրավունքների պաշտպանության բաժինների հետ, ինչպես նաև, ըստ անհրաժեշտության, ներգրավելով հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների և անհատ փորձագետների. ընդ որում, հանդիպումների քանակը, հաճախականությունը, ժամկետները որոշելիս և ծրագրերը կազմելիս հաշվի են առնվում համայնքի կարիքները, առանձնահատկությունները և երեխաների իրավունքների վերաբերյալ բնակչության իրազեկվածություն մակարդակը.

17) Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերում և կարգով դատարան են ներկայացնում երեխայի վերաբերյալ վեճի էության, այդ կապակցությամբ իրականացված հետազոտության ակտն ու խնդրի վերաբերյալ եզրակացությունը,

18) կնքում են.

ա. գույքի հավատարմագրային կառավարման պայմանագիր իր կողմից նշանակված կառավարչի հետ՝ խնամարկյալի անշարժ և արժեքավոր շարժական գույքի կառավարման անհրաժեշտության դեպքում,

բ. պայմանագիր խնամատար ծնողների (ծնողի) հետ՝ երեխային խնամատար ընտանիքին հանձնելու մասին,

19) Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 45-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված դեպքում նշանակում են անհայտ բացակայող

ճանաչված անձի գույքի կառավարիչ՝ վերջինիս հետ կնքելով հավատարմագրային կառավարման պայմանագիր,

20) Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 45-րդ հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված դեպքում դիմում են դատարան՝ անձին մահացած ճանաչելու համար.

21) խնամակալին կամ հոգաբարձուին ազատում են իր պարտականությունների կատարումից՝

ա. երեխային՝ իր ծնողներին վերադարձնելու կամ նրան որդեգրելու դեպքում,

բ. համապատասխան դաստիարակչական, բուժական, բնակչության սոցիալական պաշտպանության կամ նմանօրինակ այլ հաստատությունում տեղավորելիս, եթե դա չի հակասում խնամարկյալի շահերին,

գ. հարգելի պատճառների (հիվանդություն, գույքային դրության փոփոխություն, խնամարկյալի հետ փոխադարձ ըմբռնման բացակայություն և այլն) առկայության դեպքում՝ խնամակալի կամ հոգաբարձուի խնդրանքով,

դ. խնամակալի կամ հոգաբարձուի կողմից իր պարտականություններն անպատշաճ կատարելու, ներառյալ՝ խնամակալությունը կամ հոգաբարձությունը շահադիտական նպատակներով օգտագործելու կամ խնամարկյալին առանց հսկողության և անհրաժեշտ օգնության թողնելու դեպքերում, միաժամանակ անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկելով նրան օրենքով սահմանված պատասխանատվության ենթարկելու համար,

22) երեխայի կյանքին կամ առողջությանն անմիջական վտանգ սպառնալու դեպքում երեխային վերցնում են ծնողներից կամ այն անձանցից, որոնց խնամքին է հանձնված երեխան, անհապաղ ապահովում են երեխայի ժամանակավոր տեղավորումը և 7-օրյա ժամկետում դիմում դատարան՝ ծնողներին (նրանցից մեկին) ծնողական իրավունքներից զրկելու կամ նրանց ծնողական իրավունքները սահմանափակելու հայցով.

23) դիմում են դատարան 14-18 տարեկան երեխայի՝ իր աշխատավարձը, կրթաթոշակը կամ այլ եկամուտներն ինքնուրույն տնօրինելու իրավունքը սահմանափակելու միջնորդությամբ.

24) կարգավորում են անչափափաս ծնողների և երեխայի խնամակալի միջև առաջացած տարաձայնությունները.

25) մերձավոր ազգականների հետ երեխային շփվելու հնարավորություն տալուց ծնողների կամ նրանցից մեկի մերժման դեպքում կարող են պարտավորեցնել ծնողներին կամ նրանցից մեկին՝ չխանգարելու այդ շփմանը.

26) օրենքով սահմանված կարգով նշանակում և ազատում են խնամակալների ու հոգաբարձուների.

27) խնամակալներին և հոգաբարձուներին տալիս են խնամակալի կամ հոգաբարձուի վկայագրեր՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված ձևանմուշին համապատասխան.

28) երեխայի ծնողների, որդեգրողների կամ հոգաբարձուի համաձայնությամբ ընդունում են որոշում անչափահասին լրիվ գործունակ ճանաչելու (էմանսիպացիա) մասին.

29) ընդունում են որոշում ընտրված երեխային խնամատար ընտանիքին հանձնելու մասին.

30) տալիս են համաձայնություն անչափահաս ծնողների երեխային որդեգրելիս՝ վերջինիս ծնողների կամ խնամակալի (հոգաբարձուի) բացակայության դեպքում.

31) <<Սոցիալական աջակցության մասին>> Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 30-րդ հոդվածի 2-րդ մասում սահմանված դեպքում կայացնում են որոշում առանց անձի կամ նրա օրինական ներկայացուցչի համաձայնության՝ անձին բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատություն տեղավորելու վերաբերյալ՝ սոցիալական աջակցության բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորած պետական կառավարման մարմնի աշխատակազմում չընդգրկված և կառավարման ոլորտից դուրս գործող տարածքային մարմնի եզրակացության հիման վրա.

32) իր գործառույթներն իրականացնելիս հաշվի են առնում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2015 թվականի սեպտեմբերի 10-ի N 1044-Ն որոշմամբ սահմանված միջգերատեսչական սոցիալական համագործակցության որևէ կողմից ստացված մասնագիտական եզրակացությունը տվյալ խնդրի վերաբերյալ, իսկ այն հաշվի չառնելու դեպքում՝ իրենց որոշման մեջ անդրադառնում են այդ փաստին՝ նշելով այն հանգամանքները (հիմնավորումները, մրցակցող շահերը և իրավունքները, ուշադրության արժանի այլ հանգամանքներ), որոնք հիմք են հանդիսացել միջգերատեսչական սոցիալական համագործակցության որևէ կողմից ստացված մասնագիտական եզրակացությունը մասամբ կամ ամբողջությամբ հաշվի չառնելու համար, ինչպես նաև կարող են առաջարկել եզրակացության վերանայում կամ այլընտրանքային եզրակացություն՝ ներկայացված այլ մասնագետի կողմից.

33) իրականացնում են Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ իրեն վերապահված այլ լիազորություններ:

21. Երեխային բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատությունում տեղավորելու դեպքում՝ խնամակալության և հոգաբարձության մարմինները պետք է շարունակեն երեխային՝ իր կենսաբանական ընտանիք վերադարձնելու, կամ խնամակալության, կամ որդեգրելու, կամ խնամատար ընտանիքում տեղավորելու, իսկ դրանց անհնարինության դեպքում, ընտանեկան միջավայրում որևէ այլ միջոցով խնամք ապահովելու ուղղությամբ աշխատանքները՝ համագործակցելով Հայաստանի Հանրապետության մարզպետարանների ընտանիքի, կանանց և երեխաների իրավունքների պաշտպանության բաժինների, սոցիալական աջակցության տարածքային գործակալությունների կամ բաժինների, համալիր սոցիալական ծառայությունների տարածքային կենտրոնների, երեխաների խնամքի և բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատությունների հետ:

ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄ

«ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ 2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 24-Ի N 164-Ն ՈՐՈՇՈՒՄՆ ՈՒԺԸ ԿՈՐՑՐԱԾ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇՄԱՆ ՆԱԽԱԳԾԻ

1. Անհրաժեշտությունը

Նախագծի նպատակն է կարգավորել Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2012թ. դեկտեմբերի 27-ի «Հայաստանի Հանրապետությունում երեխայի իրավունքների պաշտպանության 2013-2016 թվականների ռազմավարական ծրագիրը և երեխայի իրավունքների պաշտպանության 2013-2016 թվականների ռազմավարական ծրագրի միջոցառումների ժամանակացույցը և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2003 թվականի դեկտեմբերի 18-ի թիվ 1745-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» թիվ 1694-Ն որոշման հավելված 1-ի 16-րդ կետում նշված խնդիրները, մասնավորապես՝

1) ապահովել խնամակալության և հոգաբարձության մարմինների գործունեության թափանցիկությունը,

2) ապահովել խնամակալության տրված երեխաների իրավունքների հետագա պաշտպանությունը,

3) բարձրացնել խնամակալության և հոգաբարձության հանձնաժողովների որոշումների որակը՝ բովանդակային և հարցի խորքային ուսումնասիրության առումով:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2012թ. դեկտեմբերի 27-ի թիվ 1694-Ն որոշման 23-րդ կետում նշված է, որ հարկ է նոր թափ հաղորդել հանրապետությունում խնամատար ընտանիքների ձևավորման գործընթացին, որն առաջին հերթին դիտվելու է որպես երեխաների խնամքի ու պաշտպանության հաստատություններում գտնվող այն երեխաների խնամքի ու դաստիարակության կազմակերպման այլընտրանքային ձև, ովքեր չունեն կենսաբանական (հարազատ) ընտանիք կամ տարբեր պատճառներով հնարավոր չէ նրանց վերադարձնել ընտանիք, կամ անհնար է ապահովել ազգականների ընտանիքներում նրանց խնամքի կազմակերպումը: Այս խնդրի ապահովման գործում կարևորագույն դերակատարում ունեն խնամակալության և հոգաբարձության մարմինները և որի համար պետք է ունենան սոցիալական աշխատանքի մասնագիտական կարողություններ և պատրաստվածություն:

Ներկայում լայնածավալ բարեփոխումներ են իրականացվում ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների համակարգի (ԻՄԾՀ) ներդրման ուղղությամբ, որի արդյունքում ձևավորվող ՀՄԾՏԿ-ների տարածքում գործող սոցիալական աջակցության տարածքային գործակալությունների/բաժինների կազմում ներգրավվում են մասնագետ սոցիալական աշխատողներ, ովքեր պարտավոր են բնակչության խոցելի խմբերի բազմաբնույթ խնդիրների լուծման ուղղությամբ, մշտապես համագործակցել համայնքների հետ: Մինչ յուրաքանչյուր համայնքի ղեկավարի աշխատակազմում սոցիալական հարցերի համար պատասխանատու առանձին մասնագետի կամ

ստորաբաժանման ստեղծումը, պետք է սահմանել խնամակալության և հոգաբարձության մարմինների և ՀՄԾԿ-ի համագործակցության հստակ մեխանիզմներ, որի արդյունքում ՀՄԾԿ-ի աշխատակից հանդիսացող մասնագետ սոցիալական աշխատողը պարտավորված լինի և հնարավորություն ունենա առավելագույնս մասնակցություն ունենալ իրեն կցված համայնքների խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի աշխատանքներին՝ հնարավորինս ապահովելով այդ կառույցի գործունեության համար անհրաժեշտ մասնագիտական սոցիալական աշխատանքը:

Երեխաների իրավունքների պաշտպանության համար պատասխանատու ամենառաջին օղակի՝ խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի գործունեության կատարելագործման կարևորության մասին նշված է նաև ԱՄՆ և ՀՀ կառավարությունների միջև Առողջապահական և սոցիալական ծառայությունների արդյունավետության բարելավման շուրջ օժանդակության համաձայնագրի 2013թ. սեպտեմբերի 27-ին կատարված փոփոխություն 4-ի հիման վրա ստորագրված ԱՄՆ ՄԶԳ-ի Օժանդակության համաձայնագրի <<5.4.>> մասի <<բ>> և <<գ>> կետերում:

2. Ընթացիկ վիճակը և խնդիրները

Խնամակալության և հոգաբարձության հանձնաժողովները գործում են հասարակական հիմունքներով և իրենց կազմում չունեն մասնագետ սոցիալական աշխատողներ:

Խնամակալության և հոգաբարձության հանձնաժողովների որոշումների մեծ մասը կայացվում է լավագույն դեպքում միայն մեկ անգամ երեխային/ծնողին հրավիրելու միջոցով, առանց խորքային ուսումնասիրության և առանց հետագա հետևողական աշխատանքի:

Խնամակալության և հոգաբարձության հանձնաժողովները խնդիր ունենալով ինքնուրույն հայտնաբերելու առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաներին, հոգ տանելու նրանց մասին, վարելու նրանց հաշվառումը, երեխաների խնամքի կազմակերպման և իրականացման հարցերով համագործակցելու սոցիալական ծառայություններ տրամադրող այլ հաստատությունների հետ, որպես կանոն, բավարարվում են միայն ստացված դիմումներին այս կամ այն կերպ ընթացք տալով:

Խնամակալության տրված երեխաների իրավունքների պաշտպանության կազմակերպումը խնամակալի կողմից հետագայում գործնականում չի վերահսկվում և խնամակալներին աջակցություն չի տրամադրվում:

Խնամակալության և հոգաբարձության հանձնաժողովները չունեն միասնական աշխատակարգ, քանի որ այդ աշխատակարգը հաստատում է յուրաքանչյուր համայնքի ղեկավարը: Հանձնաժողովի անդամների իրավունքները և պարտականությունները տարանջատված չեն:

Չնայած խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի ներկայացուցիչների կողմից երեխայի իրավունքները դատական ատյաններում, հարցաքննության գործընթացներում պաշտպանությունը (որպես օրինական ներկայացուցիչների) օրենքի պահանջ է, սակայն, ըստ էության, որևէ գործնական օգնություն երեխային այդ գործընթացում չի ցուցաբերվում:

3. Կարգավորման նպատակը և բնույթը

Նախագծով նախատեսվում է՝

1) ուժը կորցրած ճանաչել Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2011 թվականի փետրվարի 24-ի «Խնամակալության և հոգաբարձության մարմինների կանոնադրությունը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2006 թվականի հունիսի 22-ի N 922-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N 164-Ն որոշումը,

2) սահմանել խնամակալության և հոգաբարձության մարմինների և ՀՄԾՏԿ-ի գործուն համագործակցության մեխանիզմներ,

3) սահմանել ՀՄԾՏԿ-ի աշխատակից հանդիսացող սոցիալական աշխատողների մասնակցությունը՝ համայնքի խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի և հանձնաժողովի աշխատանքներին,

4) սահմանել խնամակալության և հոգաբարձության մարմինն կից հանձնաժողովի անդամների իրավունքները և պարտականությունները:

4. Նախագծի մշակման գործընթացում ներգրավված ինստիտուտները և անձինք

Նախագիծը մշակվել է Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության մասնագետների կողմից՝ ՄԱԿ մանկական հիմնադրամի (UNICEF), ԱՄՆ ՄԶԳ PRIP ծրագրի փորձագետների, երեխայի իրավունքների պաշտպանության և սոցիալական աշխատանքի մասնագետների գործուն աջակցությամբ:

5. Ակնկալվող արդյունքը

Նախագծի ընդունման արդյունքում՝

1) կստեղծվեն խնամակալության և հոգաբարձության մարմինների և ՀՄԾՏԿ-ի համագործակցության հստակ մեխանիզմներ, որի արդյունքում ՀՄԾՏԿ-ի աշխատակից հանդիսացող մասնագետ՝ սոցիալական աշխատողը մասնակցություն կունենա համայնքի խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի աշխատանքներին,

2) կբարձրանա խնամակալության և հոգաբարձության մարմիններին կից հանձնաժողովների որոշումների որակը՝ բովանդակային և հարցի խորքային ուսումնասիրության առումով,

3) կապահովվի խնամակալության և հոգաբարձության մարմինների գործունեության թափանցիկությունը և արդյունավետությունը:

ՏԵՂԵԿԱՆՔ

**«ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ
ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ 2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 24-Ի N 164-Ն ՈՐՈՇՈՒՄՆ ՈՒԺԸ
ԿՈՐՑՐԱԾ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇՄԱՆ ՆԱԽԱԳԾԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ԿԱՊԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ
ԱՅԼ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ԿԱՄ ՆՈՐ
ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ**

Որոշման ընդունման կապակցությամբ այլ իրավական ակտերում փոփոխություններ կատարելու կամ նոր իրավական ակտեր ընդունելու անհրաժեշտություն չկա:

ՏԵՂԵԿԱՆՔ

**«ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ
ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ 2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 24-Ի N 164-Ն ՈՐՈՇՈՒՄՆ ՈՒԺԸ
ԿՈՐՑՐԱԾ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇՄԱՆ ՆԱԽԱԳԾԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ԿԱՊԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՈՒՄ ԾԱԽՍԵՐԻ ԵՎ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԱՎԵԼԱՑՄԱՆ ԿԱՄ
ՆՎԱԶԵՑՄԱՆ ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ**

Որոշման ընդունման կապակցությամբ պետական բյուջեում ծախսերի և եկամուտների ավելացում կամ նվազեցում չի նախատեսվում: